

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Петър Кирилов Нешев, Тракийски университет – Стара Загора, избран за член на Научно жури по процедура за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ от Фани Димитриос Карагуни, съгласно Заповед № 1038/07.06.2024 г. на Ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски“ и определен за изготвяне на становище на основание Протокол № 5/27.05.2024 г.

Относно: представен дисертационен труд на тема „Удовлетвореност от живота и училищна адаптация при деца със специални образователни потребности и такива с типично развитие живеещи в институции“ за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.2. Психология, научна специалност „Педагогическа и възрастова психология“ с автор Фани Карагуни.

За разработването на становището ми бяха предоставени дисертационен труд, автореферат, автобиография на кандидата. Документите показват, че Фани Карагуни е изпълнила успешно всички предвидени дейности в индивидуалния учебен план за целия срок на докторантурата и е преминала успешно през необходимата процедура за допускане до защита за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ съгласно Закона за висшето образование (ЗВО), Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагането на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ППЗРАСРБ) и Правилника за развитие на академичния състав в Югозападен университет „Неофит Рилски“.

Фани Карагуни съчетава научните си интереси и изследователски умения в областта на психологията с работата си като учител в Гърция. Тя има практически опит като помощник учител в средното образование, владее английски, немски и италиански език.

Обща характеристика на дисертационния труд

В представения за защита дисертационен труд е разработен проблем с важно теоретично и практическо значение за съвременната педагогическа и възрастова психология. Дисертационният труд е целенасочен, аргументиран, отделните части са логически свързани. Авторката представя и сравнява преживяванията, проблемите и взаимоотношенията на децата с типично развитие и на тези със специални образователни

потребности, живеещи в институциите в Гърция. Дисертационният труд се състои от увод, три глави, заключение, научни приноси, използвана литература, приложение и е в обем от 211 страници. Текстът съдържа 46 таблици, 23 фигури и 2 диаграми. Ползвани са 143 адекватни научни източника.

Актуалност и значимост на темата на изследването

Фани Карагуни разкрива в увода увеличаващата се тенденция в Гърция и в световен мащаб институционалната грижа за деца със специални образователни потребности и с типично развитие да се практикува в много страни по света. Авторката вярно посочва, че децата със специални образователни потребности и/или увреждания не получават необходимите грижи и подкрепа за правилното си развитие в институционална среда (с. 3). Тя определя децата със специални образователни потребности като уязвима група, която не е достатъчно изследвана в гръцката психология. Според Фани Карагуни познаването, изследването и популяризирането на проблемите на децата, живеещи в институции ще допринесе за повишаване на тяхното благополучие.

Теоретична аргументация на изследването

В теоретичната част на дисертационния труд Фани Карагуни извършва сполучлив сравнителен анализ на различни научни концепции и теоретични подходи за обяснение на удовлетвореността от живота, училищната адаптация, субективното благополучие, училищната тревожност. Според авторката най-точното определение за училищната адаптация е „динамична и хармонична връзка между ученика и училището, която изисква придобиване на академични и социално-емоционални умения от страна на ученика” (с. 9). Училищната адаптация е пряко свързана с училищния успех, с взаимоотношенията с връстниците и със самочувствието на ученика. В теоретичната част разгледаните понятия са обяснени в необходимата дълбочина и пълнота.

Психологическа специфика на изследването

Авторката умело вниква в психологическата специфика на проблематиката и това е едно от много достойнства на дисертационния труд. От психологическа гледна точка децата със специални образователни потребности за съжаление често изпитват негативни емоции като гняв и тревожност поради мисълта им, че не се справят достатъчно добре с изискванията в училище. Децата с обучителни затруднения се сблъскват не само със собственото чувство за провал, а също и с отхвърлянето от страна на техните съученици, учители, а понякога и родители. Децата със специални образователни потребности се чувстват пренебрегнати, защото дефицитите в комуникативните им умения ги правят несигурни в социалните взаимодействия. Страхът от поемане на инициативата за общуване често е причина децата с обучителни затруднения да бъдат възприемани като антисоциални. Всички тези психологически аспекти в

поведението и в общуването между децата, живеещи в институциите са разгледани много добре в дисертационния труд.

Практическа страна на изследването

По сполучлив начин Фани Карагуни свързва теоретичната обосновка на проблема с неговата практическа реализация. Тя представя във втора глава целта, задачата и хипотезите на проведеното от нея емпирично изследване. Основната цел на изследването е да се проучи дали има разлики между учениците със специални образователни потребности и учениците с типично развитие, живеещи в институции, в удовлетвореността от живота и в училищната адаптация. Авторката е формулирала една основна и 10 допълнителни хипотези. Основната хипотеза е: специалните образователни потребности влияят върху удовлетвореността от живота и училищната адаптация на децата, живеещи в институции. Фани Карагуни проверява и предположението, че демографските характеристики и по-конкретно възрастта и пола няма да окажат влияние върху изследваните променливи. За проверка на издигнатите хипотези тя съставя въпросник от 65 въпроса, групирани в няколко части. Първата част обхваща въпроси за личностните характеристики на участниците. Втората част съдържа въпроси за удовлетвореността от живота на учениците. Третата част включва въпроси за училищната адаптация. Целевата група на изследването са деца със специални образователни потребности, а контролната група са деца с типично развитие. Всички изследвани деца живеят в гръцки институции. Общо са изследвани 248 ученици, съответно 148 ученици със специални образователни потребности и 100 ученици с типично развитие.

Резултатите от изследването, описани в трета глава, са обработени чрез статистически и индуктивен анализ. Те не потвърждават основната хипотеза. Постигнатите резултати и направените изводи са ценни за успешната работа на психолози, педагози, социални работници при оказване на психологична подкрепа, грижи и внимание на деца, живеещи в институции.

Теоретичните и приложните постижения, представени в дисертационния труд са популяризирани в научните публикации на авторката. Авторефератът представя адекватно и точно съдържанието, структурата, научните достойнства, водещите идеи, постигнатите резултати и приносите на дисертационния труд. В дисертационния труд не открих текстове, които да са плагиатствани от други автори и до мен не са достигнали сигнали за това. Всички текстове, които Фани Карагуни е ползвала са цитирани коректно, като са спазени утвърдените стандарти. Нямам критични бележки към дисертационния труд и автореферата към него.

Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

1. Направен е успешен сравнителен анализ на различни научни теории

и подходи за удовлетвореността от живота и за училищната адаптация.

2. Обяснени са смислено и задълбочено конструктите училищна интеграция, училищен стрес, специални образователни потребности, институционализирани деца.
3. Проведено е за пръв път в Гърция емпирично изследване, чрез което е проверено има ли статистически значими различия в удовлетвореността от живота и в училищна адаптация при деца със специални образователни потребности и при такива с типично развитие, живеещи в институции.
4. Направена е емпирична проверка дали специалните образователни потребности могат да бъдат прогностичен фактор за удовлетвореността от живота и за училищната адаптация на децата, живеещи в институции.
5. Постигнатите резултати дават възможност да се разбере по-добре психологическата специфика на живота на децата в институциите и да се използват психологически подходи и методи на преподаване, които да подобрят училищната адаптация и удовлетвореността от живота на децата, живеещи в институции.

В заключение – представеният дисертационен труд на тема: „Удовлетвореност от живота и училищна адаптация при деца със специални образователни потребности и такива с типично развитие, живеещи в институции” е смислено научно изследване, притежаващо необходимите научни качества и достойнства. Постигнатите резултати и тяхната приложимост в учебна среда могат да помогнат за намаляване на негативното влияние на институциите върху детската психика и развитие. Всичко това ми дава достатъчно основания убедено да изразя положителното си мнение и категорично да гласувам на Фани Димитриос Карагуни да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор по психология“ по Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.2. Психология, Научна специалност „Педагогическа и възрастова психология“.

София, 14.06.2024 г.

Доц. д-р Петър Нешев

STANDPOINT

by Assoc. Prof., Doctor Petar Kirilov Neshev, Trakia University – Stara Zagora, elected as a member of the Scientific Jury under the procedure for the acquisition of the educational and scientific degree “doctor” by Fani Karagkouni, according to Order No. 1038/07.06.2024 y. of the Rector of Southwestern University “Neofit Rilski” and appointed to prepare on statement on the basis of Protocol No. 5/27.05.2024 y.

Subject: presented dissertation work on the topic “Life satisfaction and school adaption in children with special educational needs and those with typical development living in institutions” for the award of the educational and scientific degree “doctor” in the Field of higher education 3. Social, economic and legal sciences, Professional direction 3.2. Psychology, Scientific specialty “Pedagogical and Age Psychology” with author Fani Karagkouni.

For the development of the standpoint, I was provided with a dissertation work, an abstract, the candidate’s curriculum vitae. The documents show that Fani Karagkouni has successfully completed all the planned activities in the individual study plan for the entire duration of the doctoral studies and has successfully gone through the necessary procedure for admission of defense for the acquisition of the educational and scientific degree “doctor” in accordance with Law of Higher Education, the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, the Regulations for the Implementation of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria and the Regulations on the Conditions and The regulations for the development of the academic staff at Southwestern University “Neofit Rilski”.

Fani Karagkouni combines her scientific interests and research skills in the field of psychology with her work as a teacher in Greece. She has practical experience as an assistant teacher in secondary education, speaks English, German and Italian.

General characteristic of the dissertation work

In the dissertation work submitted for defense, a problem of important theoretical and practical importance for modern pedagogical and age psychology is developed. The dissertation work is purposeful, stylistically consistent, the individual parts are logically connected. The author presents and compares the experiences, problems and relationships of children with typical development and those with special educational needs living in institutions in Greece. The dissertation work consists of an introduction, three chapters, a conclusion, scientific contributions, used literature, an appendix and is in a volume of 211 pages. The text contains 46 tables, 23 figures and 2 diagrams. 143 adequate scientific sources were used.

Actuality and relevance of the research topic

Fani Karagkouni reveals in the introduction the increasing tendency in Greece and worldwide for institutional care for children with special educational needs and with typical development to be practiced in many countries around

the world. The author rightly points out that children with special educational needs and/or disabilities do not receive the necessary care and support for their proper development in an institutional environment (p. 3). She defines children with special educational needs as a vulnerable group that is not sufficiently studied in Greek psychology. According to Fani Karagkouni, knowing, researching and popularizing the problems of children living in institutions will contribute to increasing their well-being.

Theoretical argumentation of the study

In the theoretical part of the dissertation, Fani Karagkouni performs a successful comparative analysis of various scientific concepts and theoretical approaches to explain life satisfaction, school adaption, subjective well-being, school anxiety. According to the author, the most accurate definition of school adaption is “a dynamic and harmonious relationship between the student and the school, which requires the acquisition of academic and social-emotional skills by the student” (p. 9). School adaption is directly related to school success, peer relationships and student self-esteem. In the theoretical part, the considered concepts are explained in the necessary depth and completeness.

Psychological specificity of the research

The author skillfully delves into the psychological specifics of the issue, and this is one of the many merits of the dissertation work. From a psychological point of view, children with special educational needs unfortunately often experience negative emotions such as anger and anxiety because they think they are not doing well enough in school. Children with learning disabilities face not only their own sense of failure, but also rejection by their classmates, teachers and sometimes parents. Children with special educational needs feel neglected because deficits in their communication skills make them insecure in social interaction. Fear of taking the initiative to communicate is often why children with learning disabilities are perceived as antisocial. All these psychological aspects in the behavior and in the communication between the children living in the institutions are considered very well in the dissertation work.

Practical side of the research

In a successful way, Fani Karagkouni connects the theoretical justification of the problem with its practical implementation. In the second chapter, she presents the purpose, the task and the hypotheses of her empirical research she conducted. The main purpose of the study was to investigate whether there are differences between students with special educational needs and students with typical development, living in institutions, in life satisfaction and in school adaption. The author formulated one main and 10 additional hypotheses. The main hypothesis is: special educational needs influence the life satisfaction and school adaption of children living in institutions. Fani Karagkouni also tests the assumption that demographic characteristics, and specifically age and gender, will not have an impact on the variables under study. To test the raised hypotheses, she compiled a questionnaire of 65 questions, grouped into several

parts. The first part covers questions about the personal characteristics of the participants. The second part contains questions about students' life satisfaction. The third part includes questions about school adaptation. The target group of the study is children with special educational needs, and control group is children with typical development. All studied children live in Greek institutions. A total of 248 students were examined, respectively 148 students with special educational needs and 100 students with typical development.

The results of the study, described in the third chapter, are processed through statistical and inductive analysis. They do not confirm the main hypothesis. The results achieved and the conclusions drawn are valuable for the successful work of psychologists, educators, social workers in providing psychological support, care and attention to children living in institutions.

The theoretical and applied achievements presented in the dissertation work are popularized in the author's scientific publications.

The abstract adequately and accurately presents the content, structure, scientific merits, leading ideas, achieved results and contributions of the dissertation work.

In the dissertation work, I did not find texts that were plagiarized by other authors, and no signals of this have researched me. All the texts that used were quoted correctly, following established standards.

I have no critical remarks about the dissertation work and the abstract to it.

Scientific and scientific-applied contributions of the dissertation work

1. A successful comparative analysis of various scientific theories and approaches to life satisfaction and school adaptation was made.
2. The constructs school integration, school stress, special educational needs, institutionalized children are explained meaningfully and thoroughly.
3. An empirical study was conducted for the first time in Greece, through which it was checked whether there statistically significant differences in life satisfaction and school adaptation in children with special educational needs and those with typical development living in institutions.
4. An empirical examination was made whether special educational needs can be a prognostic factor for life satisfaction and for school adaptation of children living in institution.
5. The achieved results make it possible to better understand the psychological specificity of the life of children in institutions and to use psychological approaches and teaching methods to improve school adaptation and life satisfaction of children living in institutions.

In conclusion – the presented dissertation work on the topic: "Life satisfaction and school adaptation in children with special educational needs and those with typical development living in institutions" is a meaningful scientific study, possessing the necessary scientific qualities and merits.

The achieved results and their applicability in a learning environment can help to reduce the negative influence of institutions on children's psyche and development.

All this give me sufficient grounds to confidently express my positive opinion and categorically vote for Fani Karagkouni to be awarded the educational and scientific degree "doctor of psychology" in the Field of higher education 3. Social, economic and legal sciences, Professional direction 3.2. Psychology, Scientific specialty "Pedagogical and Age Psychology".

Sofia, 14.06.2024 y.

Assoc. Prof. Dr. Petar Neshev